

Kiezen voor een solidaire samenleving Herverdelen is nodig

EEN **GEMEENSCHAPPELIJK MEMORANDUM** VOOR DE REGIONALE, FEDERALE EN
EUROPESE VERKIEZINGEN 2014 VAN:

SECTOR SAMENLEVINGSOPBOUW, UIT DE MARGE, WELZIJSZORG,
WELZIJNSSCHAKELS, STEUNPUNT ALGEMEEN WELZIJNSWERK / VLAAMS
STRAATHOEKWERKOVERLEG, FEDERATIE SOCIALE ONDERNEMINGEN – SECTOR CAW

INLEIDING	3
1. EEN AANTAL UITGANGSPUNTEN	5
1.1. Een duurzame economie voor een slimme en duurzame topregio	5
1.2. Een solidaire open regio kiest voor herverdeling	6
1.3. Een solidaire open regio bant discriminatie en racisme	7
2. INKOMEN	8
2.1. Een toereikend minimuminkomen: basis van een menswaardig bestaan	8
2.2. Het leefloon: recht op maatschappelijke integratie	9
2.3. Schuldpreventie en schuldhulpverlening	9
3. WONEN EN ENERGIE	11
3.1. Wonen	11
3.2. Energie en armoede	14
4. ARBEID	16
5. MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING	18
5.1. Sociale activering binnen een emancipatorische visie	18
5.2. Automatische toekenning van rechten	19
5.3. Garanderen van kwaliteitsvolle lokale proactieve dienstverlening	19
5.4. Sociale bescherming voor mensen zonder wettig verblijf	21
6. GEZONDHEID	22
7. ONDERWIJS ALS HEFBOOM TEGEN SOCIALE UITSLUITING	24
8. JUSTITIE	26
8.1. Een toegankelijke en bruikbare justitie voor iedereen	26
8.2. Gemeentelijke administratieve sancties	26
9. VRIJE TIJD	27
10. MOBILITEIT	28

Noot: Wat betreft de gewestelijke bevoegdheden is dit memorandum geschreven op maat van het Vlaamse Gewest en zijn de voorgestelde beleidseisen niet zomaar van toepassing voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waar een andere institutionele context en beleidspraktijk geldt. Voor enkele van die specifieke gewestmateries is vanuit Samenlevingsopbouw Brussel een apart memorandum opgemaakt.

Kiezen voor een solidaire samenleving

Herverdelen is nodig

INLEIDING

Op 25 mei 2014 vinden in ons land regionale, federale en Europese verkiezingen plaats. Er staat die dag veel op het spel.

In het Pact 2020 engageerde de Vlaamse overheid samen met een groot deel van het middenveld zich om tegen 2020 een slimme, duurzame en inclusieve economie te realiseren in een snel veranderende wereld. Zo wil men tegen 2020 de armoede in Vlaanderen halveren en elk gezin een inkomen geven boven de armoedegrens.

De Europese Unie (EU) en de EU-landen onderschreven de EU2020 strategie waarin ze samenwerken aan meer werkgelegenheid, hogere productiviteit en meer sociale samenhang. Tegen 2020 moet het aantal mensen in armoede in de EU met 20 miljoen verminderen. De Belgische federale overheid stelde zichzelf een vermindering van de armoede met 300.000 mensen in het vooruitzicht. Kortom: voor alle overheden is 2020 de streefdatum om grote stappen vooruit te zetten in de armoedebestrijding.

Vandaag stellen we vast dat het beoogde doel meer dan ooit ver af is. De economische crisis slaat hard toe. In tegenstelling tot de (ambitieuze) doelen, neemt de armoede niet af, wel integendeel. Bedrijven sluiten, besparingen kleuren het beleid. Werkloosheid en ongelijkheid wakkeren de economische instabiliteit aan. In onze diverse samenleving groeit de druk die de sociale samenhang doet afbrokkelen. Een gevolg daarvan is een stijging van discriminatie en racisme in diverse levensdomeinen, zoals onderwijs, tewerkstelling en wonen. Steeds meer mensen betalen hiervoor het gelag en worden geconfronteerd met oude en nieuwe vormen van sociale uitsluiting en maatschappelijke achterstelling. Hierdoor blijven ze van hun grondrechten verstoken. Hun stem wordt niet gehoord.

Om al die redenen pakken we, samen met tal van middenveldorganisaties¹, 'Ieders stem telt' weer op. 'Ieders stem telt', dat het levenslicht zag naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen van 2012, is een participatief project dat aan maatschappelijk kwetsbare groepen een megafon biedt in de aanloop naar de verkiezingen. Mensen die in maatschappelijk kwetsbare omstandigheden leven, formuleren mee beleidsvoorstellen, die onontbeerlijk zijn in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting.

---

¹ Initiatiefnemers zijn de sector Samenlevingsopbouw, Welzijnzorg vzw, Uit de Marge vzw en Welzijnsschakels vzw

In het najaar van 2013, wanneer de politieke partijen volop aan hun verkiezingsprogramma werken, volgt een intensieve lobbyronde. Ook tijdens de verkiezingscampagne zelf zullen maatschappelijk kwetsbare groepen uitdrukkelijk aanwezig zijn in het politieke en publieke debat.

Naast een heleboel concrete beleidsmaatregelen roepen we de overheden op een beleid te voeren dat maatschappelijk kwetsbare groepen, meer dan nu, als actieve burgers beschouwt en hen daadwerkelijk actor maakt in het beleidswerk. Als de hogere overheid de grondrechten van iedereen wil garanderen, en voor iedereen kansen wil creëren, dan moet ze voor een sociaal beleid gaan. De geformuleerde beleidsvoorstellen sporen haar daartoe aan.

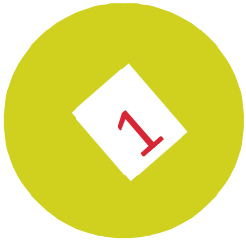
Maar sociaal beleid wordt uiteraard niet alleen door de hogere overheden gevoerd. Ook lokale besturen beschikken over heel wat hefboomen om een sociaal beleid uit te zetten. We roepen de hogere overheden uitdrukkelijk op lokale besturen en gemeentes die een doorgedreven sociaal beleid voeren via een sociaal impulsbeleid financieel te ondersteunen.

We roepen de overheden ook op om het sociaal beleid financieel te becijferen. Er dient een jaarlijkse meting te worden opgestart om na te gaan of de overheden voldoende budgetten vrij maken om armoede en sociale uitsluiting te bestrijden.

Onderstaande beleidsvoorstellen zijn even noodzakelijk als uitdagend. Met deze voorstellen kunnen we daadwerkelijk de strijd aanbinden met de schandvlekken in onze westerse samenleving: armoede, discriminatie en sociale uitsluiting. Het werk van middenveldorganisaties is hierin cruciaal.

Want sterke, kritische en autonome middenveldorganisaties zijn voor overheden de best denkbare bondgenoten om deze uitdagingen stapsgewijs te helpen realiseren.

Uiteraard dient ook het engagement en de ervaringsdeskundigheid van mensen in maatschappelijk kwetsbare posities zelf voluit benut te worden. Voor ons geldt participatie immers als een noodzakelijk cement voor onze 21ste eeuwse democratie.

EEN AANTAL UITGANGSPUNTEN

1.1. EEN DUURZAME ECONOMIE VOOR EEN SLIMME EN DUURZAME TOPREGIO

Duurzaamheid is een samenspel van zowel ecologische als sociale en economische ontwikkelingen en raakt aan alle facetten van ons samenleven. We moeten dan ook op zoek naar alternatieve ontwikkelingsmodellen, die gericht zijn op het gelijktijdig nastreven van drie doelen: sociale rechtvaardigheid, ecologische duurzaamheid en algemeen welzijn.

Een duurzame economie is wars van korte termijngroei en creëert welzijn voor iedereen, ook op lange termijn. Direct en ongebreideld winstbejag, vooral in de financiële sector, bracht onze samenleving dan ook in zeer moeilijk vaarwater. Tot 2010 was er binnen de EU een consensus over de aanpak van de crisis: inzet op banenbehoud, sociale zekerheid en de stimulering van consumptie.

Het IMF onderzocht de resultaten van het besparingsbeleid in de jaren '80 en '90. Daaruit bleek dat de landen die de besparingsaanbevelingen naast zich neerlegden en hun sociale uitgaven verhoogden in plaats van ze te laten krimpen, de ongelijkheid verkleinden en de crisis sneller te boven waren. Ondanks deze conclusie, kent de besparingsdrift vandaag geen grenzen. Besparen om het begrotingstekort terug te dringen en de openbare schuld te verminderen staat het hoogst op de politieke agenda.

Daarom roept 'Ieders stemt telt' de overheid op zich in te zetten om:

- Samen met andere EU-lidstaten, te komen tot nieuwe afspraken – onder meer over de openbare schulden van de lidstaten en het monetair beleid van de Europese Centrale Bank – die een echt **investeringsbeleid** mogelijk maken.
- Werk te maken van **een actief economisch beleid van overheidsinvesteringen** die op een duurzame manier de infrastructuur van de samenleving verbeteren, de binnenlandse markt stimuleren en de werkgelegenheid verhogen. We denken hierbij onder meer aan de bouw en renovatie van sociale woningen, investeringen in duurzaam energiegebruik, sociale economie, toegankelijke en kwaliteitsvolle basisvoorzieningen voor iedereen en de dringend nodige investeringen in het onderwijs.
- Onze **sociale zekerheid in stand te houden en te versterken** opdat sociale en economische grondrechten niet afhankelijk gemaakt worden van de grilligheden van de markt.

- De **zwarte economie aan te pakken**. Een zwarte economie is ontoelaatbaar. Zwarte economie drijft op diefstal van fiscale en sociale bijdragen die aan de gemeenschap toekomen en essentieel zijn bij de financiering van de sociale zekerheid. Zwarte economie vervalst de concurrentie en benadeelt bonafide ondernemers. Ondernemers die zich schuldig maken aan zwarte economie plegen een zware inbreuk op de sociale rechten van werknemers. De bestrijding van dit misbruik vraagt een voortgezette controle en sanctionering.
Tezelfdertijd moeten we de sociale administratie voor werkgevers vereenvoudigen en onderzoeken of er in bepaalde sectoren economische ondersteuningsmaatregelen nodig zijn.
- Een **strikt en consequent toezicht op de financiële sector** te realiseren. We pleiten voor het doorvoeren van een wettelijke scheiding tussen de aspecten spaarbank enerzijds en investeringsbank anderzijds. België zet zich in om deze scheiding ook op het niveau van de Eurozone door te voeren.

1.2. EEN SOLIDAIRE OPEN REGIO KIEST VOOR HERVERDELING

Cijfers tonen aan dat belastingen steeds minder herverdelend zijn. Het Mattheüseffect is een feit.² De 10 procent hoogste inkomens krijgen meer dan 40 procent van het bedrag van de belastingaftrekken en -verminderingen. Waar het vermogen van de rijkste 10 procent Belgen in 1998 50 keer zo groot was als dat van de armste 10, is dat nu 735 keer zo groot.

Daarom pleiten we met 'leders stem telt' voor **een transparante en rechtvaardige fiscaliteit**³ waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Dit verzekert solidariteit en maakt belasting gerechtvaardigd in de hoofden van de burgers.

Vandaag is de fiscale druk op inkomen verworven uit arbeid veel hoger dan op inkomen gegenereerd uit vermogen. Het grote verschil in fiscale behandeling maakt arbeid op dit moment te duur waardoor jobs en jobcreatie in het gedrang komen.

Alle inkomsten moeten in de toekomst rechtvaardig belast worden. Zo kan de fiscale druk op inkomsten uit arbeid lager worden. Dit betekent onder meer het invoeren van een **vermogensbelasting**³ en een **vermogenskadaster**. Ook moeten de fiscale aftrekken en verminderingen eenvoudiger en transparanter worden. In afwachting van de hervorming van de fiscaliteit is het billijk en rechtvaardig om ook van grote vermogens solidariteit te vragen. Dit door een **solidariteitsbijdrage op vermogens** van 1 procent op vermogens boven de 1 miljoen euro, uitgezonderd de eigen woning (2 procent voor de schijf boven 2 miljoen euro, enzovoort).

---

² "Want wie heeft, zal nog meer krijgen, en wel in overvloed, maar wie niets heeft, hem zal zelfs wat hij heeft nog worden ontnomen" (Matteüs 25:29). Het was wijlen professor Herman Deleeck die er op wees dat in onze hoogontwikkelde welvaartaat de middenklasse de meeste vruchten plukt van sociale voordelen en services, zelfs wanneer deze diensten expliciet bedoeld zijn om maatschappelijk achtergestelde groepen vooruit te helpen.

³ Hiermee bedoelen we een jaarlijkse heffing op de waardevermeerdering van het vermogen.

Fiscale fraude waarmee rechtvaardige belasting wordt ontlopen, dient streng te worden aangepakt. Kapitaalvlucht en fiscale spitsvondigheid wordt een halt toegeroepen met Europese afspraken en nieuw wetgevend werk.

Een sociale samenleving veronderstelt een hoog niveau van **sociale herverdeling en een efficiënte en effectieve sociale bescherming**. 'Ieders stem telt' pleit dan ook voor een **doorgedreven sociale investering van de geïnde middelen**.

Er moet geïnvesteerd worden in sociaal beleid door te voorzien in onder andere toegankelijke en kwaliteitsvolle (basis)voorzieningen voor iedereen, in een toereikend inkomen voor iedereen, in duurzame en kwalitatieve jobs, in onderwijs als hefboom tegen sociale uitsluiting, in betaalbare en kwaliteitsvolle woningen voor iedereen, in een toegankelijke gezondheidszorg ...

Wij pleiten daarenboven bij de verdeling van middelen voor een grotere selectiviteit ten voordele van de lagere inkomens en zwakkere groepen, zonder daarbij het draagvlak te verliezen van de brede samenleving.

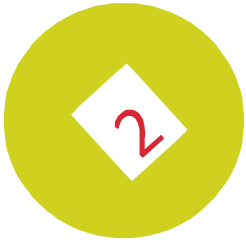
Een overheid is een warme samenleving een degelijk sociaal beleid verschuldigd, wil ze voor iedereen de grondrechten garanderen en kansen creëren.

1.3. EEN SOLIDAIRE OPEN REGIO BANT DISCRIMINATIE EN RACISME

Hoewel het Pact 2020 tegen 2020 discriminatie wil bannen, de evenredige arbeidsdeelname wil verzekeren en de deelname van alle kansengroepen aan de andere domeinen van de maatschappij proportioneel tot hun aandeel in de bevolking wil realiseren, lopen etnisch-culturele minderheden een bijzonder groot risico om in onze samenleving uitgesloten te worden en in de armoede terecht te komen. De uitsluiting van etnisch-culturele minderheden manifesteert zich onder meer op de arbeidsmarkt, op de woonmarkt en in het onderwijs.

Het is dan ook noodzakelijk dat de overheid kiest voor een **proactief antidiscriminatiebeleid** waarbij discriminatie ernstig wordt genomen, actief wordt opgespoord en gesanctioneerd. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat situatie- of praktijktesten op de diverse domeinen van onze samenleving een probaat middel zijn tegen discriminerende handelingen en gedragingen.

Om aan onze samenleving deel te kunnen nemen, is een functionele kennis van onze taal noodzakelijk. De overheid dient dan ook verder en stevig te investeren in een toereikend taalonderricht op maat. Een gebrekkige kennis van onze taal rechtvaardigt niet dat mensen worden uitgesloten en hun grondrechten niet kunnen realiseren.

INKOMEN

De financiële druk op gezinnen neemt alsmaar toe. Meer en meer mensen dreigen hun job te verliezen en moeten met een uitkering rondkomen. De huidige Belgische minimumuitkeringen volstaan niet om in de basisbehoeften te voorzien en aan de samenleving deel te nemen. Daarom pleit 'Ieders stem telt' voor:

2.1. EEN TOEREIKEND MINIMUMINKOMEN: BASIS VAN EEN MENSWAARDIG BESTAAN

- De federale regering volgt de 'Aanbeveling van de Europese Commissie over Actieve Inclusie' en voorziet in een **toereikend inkomen om een menswaardig bestaan** te kunnen leiden. De federale overheid trekt **de uitkeringen en vervangingsinkomens op tot aan de Europese armoedegrens en maakt ze welvaartsvast**.
- De hoogte van het toereikend minimuminkomen moet steeds gezien worden in relatie tot het minimumloon. Om de klassieke werkloosheidsvallen te vermijden, moet er tussen beide systemen een verhouding zijn in de orde van 100 procent (minimumloon) tot 80 procent (minimuminkomen) of 2/3 van het gemiddeld loon. In de discussie over de verhoging van de minimuminkomens moeten dus ook de sociale partners betrokken worden. De overheid moet hiertoe het initiatief nemen.
- De Europese Commissie (EC) en het Europees Parlement (EP) moeten verdere beslissende stappen zetten naar een **gemeenschappelijk sociaal beleid over de gehele EU** zodat systemen van sociale zekerheid en sociale bescherming in alle lidstaten evolueren naar eenzelfde verhouding met de levensstandaard van de lidstaat. Hierbij moeten de EC en het EP in elke lidstaat een sociaal beleid stimuleren waarbij **sociale minima systematisch opgetrokken worden tot boven de Europese armoedegrens**. In het kader van het nationale hervormingsprogramma, dat elke lidstaat jaarlijks moet indienen bij de EC, wordt een stappenplan opgenomen en opgevolgd om stelselmatig van jaar tot jaar het verschil tussen alle sociale minima en de Europese armoedegrens in die lidstaat te verkleinen. Op het einde van de legislatuur moet dit verschil weggewerkt zijn. Lidstaten die niet bij machte zijn om dit op eigen kracht te bereiken, worden extra geholpen via de Europese Structuurfondsen. De EC en het EP starten hiertoe een overleg met de Europese sociale partners en organisaties van de civiele maatschappij.
- De **kinderbijslagen moeten bij overdracht naar de regionale overheden selectiever ingezet** worden. Bij sociale toeslagen moet de hoogte van het gezinsinkomen sterker doorwegen opdat het armoederisico van gezinnen met kinderen en vooral grote en eenoudergezinnen aanzienlijk vermindert.
- De overheid voorziet in de **automatische toekenning van de inkomensgarantie voor ouderen** voor iedereen die er recht op heeft.

2.2. HET LEEFLOON: RECHT OP MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE

- De federale overheid verzekert het **recht op het leefloon**. Het leefloon moet toelaten dat mensen zich maatschappelijk integreren. De samenleving moet mensen daarin ondersteunen. Het leefloon moet minstens de Europese armoedegrens bereiken en mag niet afhankelijk gemaakt worden van een louter economisch activeren.
- De beperkte terugbetaling van het leefloon door de federale overheid aan de OCMW's is zeer onbillijk en ondergraaft de solidariteit. De gemeenten met een concentratie van mensen die recht hebben op een leefloon, betalen veel meer dan de gemeenten met een welvarende bevolking, zowel voor de eigen bijdrage van het leefloon als voor de begeleiding van deze mensen.
Wij pleiten dan ook voor een **100 procent betaling van het leefloon door de federale overheid**.

2.3. SCHULDPREVENTIE EN SCHULDHULPVERLENING

In onze complexe consumptiemaatschappij wordt het welzijn van steeds meer mensen en gezinnen geschaad door schuldenoverlast. Kwetsbare groepen hebben hier nog vaker mee te maken. We dringen aan op de invoering van volgende maatregelen:

Op vlak van schuldpreeventie:

- De positie van de (kwetsbare) consument wordt versterkt door een **ruimere en betere informatieverzanding over de rechten als (kwetsbare) consument**. Agressieve en misleidende verkooppraktijken worden aan banden gelegd door een betere handhaving van de consumentenwetgeving, in het bijzonder in de telecomsector en de kredietsector.

Op vlak van schuldhulpverlening:

- De **sociale schuldhulpverlening wordt sterk uitgebreid en men voorziet daartoe de nodige financiële middelen**. Het aanbod, de spreiding en de kwaliteit van sociale schuldhulpverlening aangeboden door CAW's en OCMW's is ondermaats en ongelijk verdeeld. Een kwalitatieve sociale schuldhulpverlening veronderstelt meer dan een goed afbetalingsplan. Het is ook een kwestie van herstel van zelfvertrouwen, steun, motivering en leren budgetteren opdat men een nieuwe schuldenlast in de toekomst kan vermijden. Via deze sociale schuldhulpverlening kan men preventief werken en kan men tijdig een collectieve schuldenregeling vermijden.
- **Bemiddeling en de buitengerechtelijke geschillenoplossing wordt actiever gepromoot en ondersteund**. Het bestaan van diverse bemiddelings- en ombudsdiensten wordt ruimer bekend gemaakt, in het bijzonder bij de kwetsbare groepen. Wanneer beroep gedaan wordt op professionele schuldhulpverlening moeten hieraan wettelijke gevolgen gekoppeld worden (verplichte schorsing van de invorderingsprocedure, verplicht tot gemotiveerde antwoorden in hoofde van de schuldenaar).

Artikel 1254 Burgerlijk Wetboek wordt gewijzigd om de spiraal van schuldoverlast te doorbreken die ontstaat doordat afbetalingen eerst op interesten worden toegerekend. In dit artikel moet voorzien worden dat alle aflossingen vanwege de schuldenaar eerst op de hoofdsommen toegerekend worden en pas nadien op de kosten en de interesten.

- **Eenzijdige invorderingsprocedures** zoals het betalingsbevel mogen **niet ingevoerd worden** in situaties waarbij de schuldenaar **een particuliere burger** is.

- De lijst van **niet voor beslag vatbare goederen** uit art. 1408 Gerechtelijk Wetboek wordt **geactualiseerd**, om zo rekening te houden met de actuele noden en met de noden van het hele gezin.

WONEN EN ENERGIE

Voor mensen die in armoede leven, wordt het steeds moeilijker om een kwaliteitsvolle en betaalbare woning te vinden die woonzekerheid biedt in een leefbare omgeving. Het recht op wonen staat zwaar onder druk. De sociale huurmarkt is ontoereikend. De private huurmarkt krimpt en wordt onbetaalbaar. De uitdagingen voor de private en de sociale woonmarkt zijn immens. De grote schaarste op de woningmarkt moet worden aangepakt om uitsluiting en discriminatie tegen te gaan. Bovendien, als de Vlaamse overheid haar ambitieuze doelstellingen op het vlak van energiebesparing (cfr. Energierenovatieprogramma 2020) wil waarmaken, en tegelijkertijd de energiefacturen van maatschappelijk kwetsbare groepen wil verlichten, zal ze ten volle moeten **inzetten op de structurele woonkwaliteit**. Energiebesparende maatregelen zijn immers zinloos als de woning niet voldoet aan de minimale kwaliteitsvereisten.

3.1. WONEN

- ▶ 'Ieders stem telt' pleit voor een grootschalig en ambitieus Vlaams **woonvernieuwings- en woningbouwprogramma**, dat – mede met het oog op een grotere betaalbaarheid voor de kwetsbare huurders – zorgt voor een substantiële kwaliteits- en kwantiteitsverhoging van de particuliere woningmarkt.
- ▶ 'Ieders stem telt' schaart zich achter de doelstelling van **75.000 extra sociale huurwoningen** tegen 2017, zoals geformuleerd door de Decenniumdoelen. Dit vereist heel concreet een fors verhoogd bouwtempo. Aan de huidige snelheid halen we zelfs de doelstelling van het Grond- en Pandendecreet niet (43.000 extra sociale huurwoningen tegen 2023).

Er moet bovendien voldoende aandacht worden besteed aan de inplanting en woontypologieën van de toekomstige sociale huurwoningen, bijvoorbeeld woningen voor grote gezinnen. Dit betekent op de eerste plaats een goede monitoring van de wachtlijsten en de bevolkingssamenstelling, en aandacht voor de bereikbaarheid van diensten en voorzieningen.

- 'Ieders stem telt' pleit voor **de toekenning van een substantiële huursubsidie**⁴ aan alle private huurders die volgens de minimumbudgetmethode⁵ een betaalbaarheidsprobleem hebben. Deze huursubsidie moet gepaard gaan met flankerende maatregelen. Om ongewenste prijsstijgingen te voorkomen, is **huurprijsregulering** een voorwaarde. De huursubsidie moet daarnaast gekoppeld worden aan een grotere inspanning op het vlak van kwaliteitsverbetering en woonzekerheid op de private huurmarkt (zie aanbeveling over het woonvernieuwingsprogramma). Tenslotte pleiten we – minstens voor de allerlaagste inkomenscategorieën – voor een **niet-degressieve huursubsidie**.
- 'Ieders stem telt' pleit voor de **financiële ondersteuning** – door de Vlaamse overheid – van lokale **participatie-initiatieven in de sociale huisvesting**, met specifieke aandacht voor de noden van de meest kwetsbare huurders. Daarnaast moeten sociale huisvestingsmaatschappijen voldoende worden gestimuleerd (onder andere via de visitaties in het kader van het Erkenningsbesluit) om een volwaardig participatiebeleid te ontwikkelen.
- We vragen dat de Vlaamse overheid **een kader** uitwerkt en **middelen** voorziet voor de opzet en ondersteuning van trajecten van **preventieve woonbegeleiding**, gericht op het vermijden van een (gerechtelijke procedure) uithuiszetting van huurders op de private huurmarkt. Op dit moment zijn er in Vlaanderen al een aantal projecten van preventieve woonbegeleiding waarop private verhuurders beroep kunnen doen bij betaalproblemen van hun huurder. Toch is dit aantal, samen met de middelen en ondersteuning die hiervoor worden voorzien, heel wat minder dan wat er wordt voorzien in de sociale huursector (onder andere via personeelsmiddelen CAW's). Nochtans vindt het merendeel van de uithuiszettingen plaats in de private huursector.
- 'Ieders stem telt' pleit voor een **versnelde toewijzing van sociale woningen en de uitbouw van doelgroeprojecten, begeleid wonen en de succesvolle experimenten wonen-welzijn**. Sociale pensions en housing-first initiatieven zijn geschikte oplossingen voor langdurig thuislozen met multipiele problematieken. Voor de begeleiding dient samengewerkt te worden met de geestelijke gezondheidszorg. Om thuisloosheid effectief te bestrijden volstaat enkel de opvang van thuislozen niet. Woongerichte oplossingen doen dat wel. Als een thuisloze een woonst heeft, vindt hij gemakkelijker terug werk en kan hij zijn sociaal netwerk heropbouwen. Langdurig verblijf in opvangcentra is niet alleen duurder, er is ook een groter risico op herval.
- Een **referentieadres** is een juridische regelgeving om personen die geen hoofdverblijfplaats hebben, toch administratief te verankeren. Zo blijven zij bereikbaar voor officiële instanties en kunnen zij beroep blijven doen op hun rechten (bv. uitkeringen). Nog te vaak slagen mensen er niet in een referentieadres te bekomen. De federale overheid dient samen met de OCMW's een optimaal gebruik van dit instrument na te streven en ongelijke toepassingen ervan weg te werken.

---

⁴ De huursubsidie is de tegemoetkoming in de huurprijs (vroeger de huursubsidie en installatiepremie genoemd) die mensen met een laag inkomen ondersteunt die **verhuizen** van een slechte, onaangepaste woning naar een goede, aangepaste woning. De huidige huursubsidie- en premie bereiken slechts een beperkt aantal huurders en zijn geheel ontoereikend om de grote betaalbaarheidsproblemen op de private huurmarkt aan te pakken.

⁵ De minimumbudgetmethode legt het minimumpakket van goederen en diensten vast die een bepaald huishouden nodig heeft om menswaardig te kunnen leven alsook het inkomen dat men nodig heeft om dat minimumpakket ook op langere termijn in stand te kunnen houden.

- 'Ieders stem telt' pleit voor **een heroriëntering en meer selectieve inzet van de woonbonus**, en dit voor alle nieuwe contracten na 2014 (in een afbouwscenario). Met de middelen die hiermee op termijn vrijkomen, kan er werk worden gemaakt van de broodnodige ondersteuning en uitbouw van zowel de private als sociale huurmarkt. We scharen ons hiermee expliciet achter het beleidsadvies van de Vlaamse Woonraad.⁶ De heroriëntering van de woonbonus impliceert overigens niet dat er geen middelen meer ingezet mogen worden ter ondersteuning van eigendomsverwerving. Deze moeten echter meer selectief worden toegekend aan **de gemiddelde en lagere inkomenscategorieën**.
- Om gemeenschapsmiddelen op een duurzame wijze te investeren en tegelijkertijd haar woonbeleid sociaal en innovatief te verruimen, erkent de Vlaamse overheid het model van **de Community Land Trust (CLT)** als een belangrijk instrument. CLT's zijn organisaties zonder winstgevend doel, gecontroleerd door de gemeenschap, die betaalbare woningen (zowel koop als huur) produceren en beheren voor de lagere inkomensklassen. Kenmerkend voor CLT is de scheiding van eigendom van grond en woning. CLT's nemen de grond voor altijd in eigendom. Zo blijft de prijs van de woning ook voor lagere inkomens betaalbaar.

Bovendien pleit 'Ieders stem telt' er voor dat de Vlaamse overheid een algemeen kader uitwerkt waarin CLT's de nodige kansen krijgen zich te ontwikkelen. Bovendien moet ze CLT's als actor opnemen in haar Wooncode en middelen toekennen aan gemeenten die grond ter beschikking stellen voor het realiseren van een CLT.
- Naast financiële stimuli kan eigendomsverwerving ook mogelijk gemaakt worden via een beleid van ruimtelijke ordening dat gebieden bestemt voor kleinschalig wonen. De Vlaamse overheid zet clusters **van weekendverblijven, niet-toeristische campings en woonwagenterreinen om naar bijkomend woongebied**. Dit bijkomend woongebied wordt specifiek bestemd voor kleinschalig wonen.
- Vlaanderen stimuleert gemeenten en OCMW's die geen lid zijn van een erkend **Sociaal Verhuurkantoor**, om toe te treden tot een bestaand SVK of er samen met omliggende gemeenten een op te richten. De oprichting en erkenning/subsidiëring van een nieuw sociaal verhuurkantoor moet financieel interessanter worden gemaakt, zodat SVK's op termijn gebiedsdekkend kunnen werken. Vlaanderen zorgt daarenboven voor een kostendekkende financiering van de sociale verhuurkantoren en voor de nodige financiële stimuli om verhuurders die hun woning verhuren aan een SVK te ondersteunen. We denken hierbij onder meer aan stimuli voor renovatiewerken en energiebesparende ingrepen.
- Vlaanderen stuurt haar regelgeving dusdanig bij dat inhuringen in duurdere gemeenten gefaciliteerd worden en dat ze inspeelt op de lokale woonnoden en achterstellingsindicatoren.

---

⁶ Advies Vlaamse Woonraad 29 januari 2013

3.2. ENERGIE EN ARMOEDE

Leven zonder elektriciteit, gas en water is mensonwaardig en een schrijnende vorm van sociale uitsluiting. Hoewel het recht op energie onlosmakelijk verbonden is met het recht op een leven volgens de menselijke waardigheid, wordt het vaak bedreigd.

- 'Ieders stem telt' pleit daarom voor een **grondwettelijk recht op toereikende energie**. De verankering in de grondwet biedt meer mogelijkheden bij schendingen en bij juridische procedures.
- Samen met het Overleg Energie van het Interfederaal Steunpunt Armoedebestrijding pleit 'Ieders stem telt' voor een **plafonnering van de energieprijzen**. Het BTW-tarief voor gas en elektriciteit, evenals de huidige verschillen in transport- en distributiekosten dienen opnieuw ter discussie gesteld te worden. Samen met de vertegenwoordigers van alle actoren evalueren de verschillende overheden voortdurend de sociale gevolgen van het functioneren van de geliberaliseerde gas- en elektriciteitsmarkten.
- Om energie betaalbaar te maken komt een **algemeen basispakket energie** tegemoet aan de nood van mensen in armoede. Het statuut beschermde klant en het aantal rechthebbenden op sociaal tarief dienen te worden uitgebreid. Om te vermijden dat steeds meer categorieën dit recht mislopen, dringt een evaluatie van de automatische toekenning van de sociale maximumprijzen zich op.
- Om de terugkeer naar de vrije markt niet te belemmeren, vraagt 'Ieders stem telt' de federale overheid leveranciers **wettelijke verplichtingen** op te leggen over de hoogte alsook over de voorwaarden van de **waarborg**.
- In de strijd tegen energiearmoede dienen bovendien alle instrumenten onderzocht te worden, zowel preventief als curatief, om een volledige afsluiting tegen te gaan. 'Ieders stem telt' ijvert voor een recht op energie via een **gegarandeerde minimumlevering**. De **budgetmeter elektriciteit** dient steeds over een minimale levering te beschikken (geen naakte budgetmeters meer). De uitrol van de aardgasbudgetmeter wordt – bij gebrek aan minimale levering – gestopt.
- De **drempels** (financieel, sociaal, technisch, administratief, ...) die mensen in armoede ervan weerhouden om aanspraak te maken op hun recht op energie, moeten systematisch worden **weggewerkt**. Veel van deze drempels kunnen worden aangepakt via vormen van maatgerichte trajectbegeleiding. We pleiten voor het oprichten van lokale aanspreekpunten voor woon-, water- en energievragen.

Nog te veel mensen leven in energieverslindende woningen (slecht geïsoleerd, met een verouderde verwarmingsinstallatie ...) waardoor ze geconfronteerd worden met onbetaalbare energiefacturen. Private verhuurders worden nauwelijks gestimuleerd om energiebesparende investeringen te doen. Maatschappelijke kwetsbare eigenaars ontbreekt het vaak aan (financiële) draagkracht om energiebesparende maatregelen te treffen. De overheid dient haar ambitieuze doelstellingen op het vlak van energiebesparing waar te maken en zo de energiefacturen van maatschappelijke kwetsbare groepen drastisch te verlagen.

Daarom pleiten we voor:

- ▶ De **omvorming van het energieprestatiecertificaat (EPC)** tot een geloofwaardig, duidelijk en gebruiksvriendelijk **woonprestatiecertificaat (WPC)**, dat niet alleen de energetische kwaliteit, maar ook de structurele kwaliteit van een woning in kaart brengt. Een minimale WPC-score is dan een voorwaarde voor het verhuren van een woning.
- ▶ Een **drievoudige selectiviteit om energiebesparende maatregelen betaalbaar te houden**: inkomensgerelateerde selectiviteit (financiële stimuli koppelen aan inkomensgrenzen), selectiviteit op het vlak van ondersteunde energiebesparende maatregelen (focus op dakisolatie, superisolerende beglazing en energiezuinige verwarmingsketels) en selectiviteit op de private huurmarkt.
- ▶ Een **aanpassing van het Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost**, kortweg het FRGE dat binnenkort volledig in Vlaamse handen komt. Dit is een uitgelezen kans om de werking van het fonds te hervormen door onder andere de terugbetalingstermijn van 5 naar 10 jaar op te trekken en door de lokale entiteit als aanvrager van financiële stimuli te laten optreden. Om energiebesparende maatregelen op een zinvolle wijze te kunnen uitvoeren, moeten ook de voorafgaande noodzakelijke renovatiewerken ingebracht kunnen worden.
- ▶ Een **derdebetalerssysteem voor de aankoop van energiezuinige huishoudtoestellen**. Via voorfinanciering van een sectorfonds kunnen mensen investeren in nieuwe energiezuinige toestellen. De terugbetaling gebeurt a rato van de energiebesparing.

ARBEID

Arbeid biedt bescherming tegen armoede en verhoogt de maatschappelijke integratie. Er is een beleid nodig dat mensen ondersteunt en stimuleert om aan de slag te gaan.

'Ieders stem telt' vraagt de overheid **een werkgelegenheidsbeleid** te voeren dat er op gericht is om van alle jobs **duurzame⁷ jobs** te maken. Er is daarenboven dringend nood aan een meer sociaal en duurzaam gerichte economie met daarbinnen een belangrijke plaats voor de sociale economie.

Dit vraagt van de overheid een investeringsbeleid in plaats van een beleid van blinde besparingen.

'Ieders stem telt' pleit voor:

- **Opleiding en vorming op maat van mensen in armoede.** 'Ieders stem telt' wil de kwetsbare groepen in onze samenleving een volwaardige plaats geven, ook op de arbeidsmarkt. Dit vereist de nodige opleidingsmogelijkheden en activeringsmethoden op maat van maatschappelijk kwetsbare groepen, gekoppeld aan een adequaat en aangepast jobaanbod. Trajecten op maat voor kansengroepen zijn essentieel. Mensen in armoede worden immers geconfronteerd met een kluwen van problemen. De w²-trajecten (werk-welzijn) bieden voor hen een grote meerwaarde. Deze trajecten dienen te worden verdergezet met oog voor verbeteringen én met voldoende investeringen om de kwaliteit te verzekeren. Ook etnisch-culturele minderheden of mensen met een handicap hebben soms nood aan specifieke begeleiding op maat. Onder meer Work-up is een waardevolle methode waarin verder moet geïnvesteerd worden.
- **Bereikbaarheid en toegankelijkheid van kwaliteitsvolle diensten en voorzieningen.** Heel wat diensten worden door de arbeidsbemiddelingsdiensten (VDAB en Actiris) telefonisch of via hun website aangeboden. De meeste kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt hebben echter nood aan een meer persoonlijke begeleiding, extra uitleg, hulp bij invullen van documenten, ... Om deze begeleiding op maat te kunnen bieden, dient de overheid in een degelijk alternatief voor de werkwinkel te voorzien.
- **Controle op taal- en andere uitsluitingsmechanismen die geen verband houden met de jobinhoud.** Vlaanderen scoort bijzonder slecht als het gaat om de tewerkstelling van etnisch-culturele minderheden. Controle op uitsluitingsmechanismen zoals de vereiste van moedertaal Nederlands moet dan ook opgevoerd worden.
- **Steekproefcontroles of discriminatietesten** om discriminatie op de werkvloer te weren. Wetenschappelijk onderzoek wijst uit dat deze hun dienst al hebben bewezen.

---

⁷ Onder duurzaam werk verstaan we aan het werk zijn in een aansluitende periode van drie jaar (niet noodzakelijk in dezelfde job) in een contractvorm die zekerheid geeft voor een lange periode (bepaalde duur van 1 jaar of onbepaalde duur) met voldoende verloning om waardig te kunnen leven (130 % van het bedrag van de Europese armoedegrens voor een voltijdse betrekking).

- **Werken moet beloond worden.** Om de overgang naar een baan te vergemakkelijken, dienen bepaalde rechten gedurende de eerste periode van werk te worden behouden. Dit vermijdt een grote administratieve last bij korte periodes van werk tussen werkloosheid of ziekte. Na maatregelen om het recht op verhoogde kinderbijslag te behouden en de kinderopvangkosten te drukken, eisen we het **behoud van de verhoogde tegemoetkoming in de gezondheidszorg voor wie aan de slag gaat**. Een periode van twee jaar, zoals bij de regeling voor verhoogde kinderbijslag, lijkt aangewezen.
- **De afschaffing van de versterkte degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen.** Iedereen heeft recht op een waardig inkomen. Het kan niet dat wie langdurig werkloos is, terugvalt op een uitkering onder de Europese armoedegrens. Hierdoor worden mensen in armoede geduwd en verkleinen hun kansen op een duurzame tewerkstelling. De bestaande opvolging en controle van werkzoekenden is ruim voldoende om waar nodig bij te sturen en misbruik te sanctioneren.
- Een **Europees sociaal beleid** met onder meer bindende afspraken met betrekking tot **minimumlonen en sociale bescherming**. Het gaat niet op dat EU-landen elkaar kunnen beconcurreren met sociale dumping. Sociale dumping in de vorm van bijvoorbeeld mini-jobs en de afwezigheid van een minimumloon en minimale sociale bescherming zijn onaanvaardbaar.
- Een **gecontroleerde economische migratie**, ook van laaggeschoolde migranten op basis van duidelijke en rechtvaardige criteria. Heel wat mensen komen naar België om te ontsnappen aan armoede in hun land van herkomst. Voor de meeste mensen is er geen legale mogelijkheid om als economische vluchteling aan de nodige papieren te geraken. Hierdoor komen ze in de clandestiniteit terecht of proberen ze een erkenning te krijgen als politiek vluchteling.
- **De openstelling van de arbeidsbemiddelingsdiensten voor alle werknemers.** Dit gaat sociale fraude en uitbuiting tegen. Wie in België werkt met een arbeidskaart B (onder meer Bulgaren, Roemenen, Kroaten en geregulariseerden via een arbeidscontract) heeft geen recht op arbeidsbemiddeling. Hierdoor zijn zij in de praktijk aan één werkgever gebonden, of vallen zij ten prooi aan malafide werkgevers.
- Voor iedereen **het onvoorwaardelijk recht om zich te ontwikkelen en zich vrijwillig in te zetten voor een maatschappelijk doel, los van een verblijfsstatuut**. Vrijwilligerswerk dient een maatschappelijk doel, zowel voor de vrijwilliger als de organisatie. Dit moet op alle mogelijke manieren gestimuleerd worden in plaats van beperkt. Vandaag mogen uitsluitend mensen die zijn vrijgesteld van een arbeidskaart in ons land vrijwilligerswerk doen. Dit betekent dat asielzoekers, mensen zonder wettig verblijf en buitenlandse werknemers met een arbeidskaart B zich niet belangeloos kunnen inzetten voor een organisatie als vrijwilliger.
- Een **operationeel 'veilig loket' voor clandestiene arbeiders** zodat mensen zonder wettig verblijf hun arbeidsrechten kunnen laten gelden en schrijnende mistoestanden en uitbuiting kunnen aanklagen. We vragen dat de betrokken inspectiediensten de uitvoering van procedures op elkaar afstemmen. De controle op onaanvaardbare werkomstandigheden en de controle op verblijf, moeten gescheiden worden. Minimaal dienen aparte procedures voorzien te worden voor schendingen tegen de arbeidswetgeving en inbreuken tegen de verblijfswetgeving.

MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

Het recht op maatschappelijke dienstverlening, dat aan burgers een leven in menselijke waardigheid garandeert, staat onder druk: het recht blijkt in de praktijk eerder een ontoereikend vangnet dan een veerkrachtige springplank die effectief leidt tot een leven in menselijke waardigheid.

5.1. SOCIALE ACTIVERING BINNEN EEN EMANCIPATORISCHE VISIE

'Ieders stem telt' ondersteunt een **activeringsbeleid dat de maatschappelijke integratie van mensen in maatschappelijk kwetsbare posities** vooropstelt. Een sociaal activeringsbeleid mag echter niet leiden tot nieuwe of blijvende uitsluiting van mensen en moet daarom op maat gebeuren en losgekoppeld worden van het recht op inkomen.

- De aanbeveling van de Europese Commissie aan de lidstaten over de '**actieve inclusie**' van mensen die uitgesloten zijn van de arbeidsmarkt, geeft aan dat dit beleid drie evenwaardige luiken bevat: een toereikend inkomen, een inclusieve arbeidsmarkt en de toegang tot kwalitatieve diensten. De Vlaamse en federale regering vertalen deze maatregel in een concreet beleid. Vanuit de federale regering en in het Europees Parlement worden de nodige initiatieven genomen om deze aanbeveling algemeen bindend te maken in de hele Europese Unie.
- De **sociale activering van het OCMW** dient gericht te zijn op maatschappelijke participatie en integratie. Daarbinnen dienen alle rechten gewaarborgd te worden door het OCMW en niet afgedwongen te worden door de cliënt. De federale en Vlaamse overheid leggen dit vast in de regelgeving die van toepassing is op de OCMW's.
- Binnen dit handelingskader worden **rechthebbenden proactief geïnformeerd** zowel over hun recht om gehoord te worden door de OCMW-raad als over hun beroepsmogelijkheden bij de arbeidsrechtbank. Er wordt hiervoor ook ondersteuning voorzien. Dit als sluitstuk van een emanciperend en sociaal activeringsbeleid.

5.2. AUTOMATISCHE TOEKENNING VAN RECHTEN

Vele rechthebbenden blijven verstoken van bestaande sociale rechten en leven in een situatie van onderbescherming. Dit betekent dat deze mensen er niet in slagen hun rechten uit te putten omwille van informatieve, administratieve, situationele, ... redenen.

- Er moet prioriteit worden gegeven aan de **automatische toekenning van het Omnio-statuut** omdat dit statuut de toegangspoort is tot verschillende rechten ruimer dan de gezondheidszorg, bijvoorbeeld ook het openbaar vervoer.
- De **Vlaamse regering** realiseert **jaarlijks de automatische toekenning van drie rechten**. Ze baseert zich hiervoor op de lijst van 15 sociale rechten die in de legislatuur 2009-2015 door de Vlaamse Regering werd opgesteld. Het is volstrekt haalbaar om deze 15 sociale rechten⁸ de komende legislatuur te realiseren.
- De **federale regering** realiseert **jaarlijks van drie rechten de automatische toekenning**. Ze baseert zich hiervoor op de nota 'Automatische rechtentoeKENning' van het Interfederaal Steunpunt Armoedebestrijding.

5.3. GARANDEREN VAN KWALITEITSVOLLE LOKALE PROACTIEVE DIENSTVERLENING

Als antwoord op onderbescherming dient de overheid maximaal in te zetten op een **proactieve maatschappelijke dienstverlening**.

- De OCMW's krijgen de **decretale opdracht en de middelen** om proactief te gaan handelen.

Dat vergt een gecombineerde inzet op volgende elementen:

- **outreaching werken**, waarbij het actief opsporen van mensen die hun rechten niet volledig uitputten centraal staat.
- een **kwaliteitsvolle dienstverlening**, die toelaat voldoende aandacht te besteden aan alle fases van het dienstverleningsproces, met extra aandacht voor preventie, opsporen en nazorg. De dienstverlening houdt ook rekening met de problematiek van laaggeletterden. Officiële brieven en documenten worden in een eenvoudige en begrijpbare taal geschreven.

---

⁸ : Terugbetaling van de gemaakte kinderopvangkosten tijdens opleiding - Terugbetalen van inschrijvingsgeld en studiekosten bij een opleiding - Korting treinticket voor werkzoekenden die solliciteren - Stimulanspremie tijdens opleiding - Verblijfvergoeding tijdens opleiding - Kortingsstarief BLOSO-sportkampen - Vakantieparticipatie - Huursubsidie - Verzekering gewaarborgd wonen - Studiefinanciering (schooltoelage kleuter-, lager en secundair onderwijs, studietoelage hoger onderwijs) - Volwassenenonderwijs - Vrijstelling inschrijvingsgeld - MOBIB-kaart - Ouderbijdrage gesubsidieerde voorzieningen Kind en Gezin - Zorgverzekering – ten laste neming mantel- en thuiszorg van 130 euro per maand - Thuiszorg – automatische berekening gebruikersbijdrage en maximumfactuur - Argumentatie
<http://www4wvg.vlaanderen.be/wvg/armoede/nieuws/Paginas/Automatische-rechtentoeKENning.aspx>

- **participatief beleid:** doorgedreven participatie van cliënten van maatschappelijke dienstverlening. Daartoe dient ingezet te worden op zowel formele als laagdrempelige participatie-initiatieven.
  - **de realisatie van een geïntegreerde basisvoorziening⁹.**
In elke gemeente (wijk) wordt een geïntegreerde basisvoorziening opgericht als lokale ankerplaats waar er een geïntegreerd aanbod is van ontmoeting, vrije tijd, vorming, hulpverlening en belangenbehartiging. Het spreekt voor zich dat er goede contacten en samenwerking zijn tussen de geïntegreerde basisvoorziening en het OCMW. Vanuit de controlefunctie bekeken, moet de vraag gesteld worden of het OCMW deel moet uitmaken van de geïntegreerde basisvoorziening.
- In elke gemeente moet minstens één centraal onthaal worden georganiseerd, bij voorkeur ingebed in een geïntegreerde basisvoorziening met gegarandeerde ruime openingsuren, **dat een laagdrempelige toegang tot hulp- en dienstverlening verzekert.**
- De Vlaamse overheid stimuleert het actief gebruik van de **rechtenverkenner** in het kader van de hulp- en dienstverlening. In het kader van het sociaal onderzoek door het OCMW wordt het gebruik van de rechtenverkenner verplicht.
- De Vlaamse overheid garandeert decretaal dat de **dossierlast** van maatschappelijk werkers bij het OCMW **bepert wordt tot 60 actieve dossiers**. Dat stelt hen in staat om kwalitatief aandacht te besteden aan alle fases van het dienstverleningsproces (gevisualiseerd door de rechtencirkel).
- De Vlaamse overheid past het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009 en bijhorende uitvoeringsbesluiten aan in functie van een **structurele ondersteuning van zorgnetwerken¹⁰** en in functie van het mogelijk maken van de **'mobiele' versie van lokale dienstencentra**.

---

⁹ Geïntegreerde basisvoorzieningen zijn een samenhangend geheel van laagdrempelige lokale initiatieven voor diverse maatschappelijk kwetsbare groepen die er op een informele manier kunnen samen komen in een ondersteunende omgeving. Een dergelijke geïntegreerde basisvoorziening kan – zolang bovenstaande vier belangrijkste functies van de basisschakelmethodek maar worden gerealiseerd – verschillende verschijningsvormen aannemen: buurthuizen, dorpshuizen, verenigingen waar armen het woord nemen, sociale restaurants en/of sociale kruideniers, inloopcentra, wijkgezondheidscentra ...

¹⁰ Een zorgnetwerk is een lokale voorziening die via nauwe samenwerking met vrijwilligers en lokale actoren, een aanvullend dienstenaanbod brengt bij kwetsbare mensen. Door het uitvoeren van bezoeken of allerlei kleine zorgtaken worden eventuele verborgen noden opgemerkt door vrijwilligers, die een signaalfunctie hebben naar de reguliere diensten.

5.4. SOCIALE BESCHERMING VOOR MENSEN ZONDER WETTIG VERBLIJF

Het is belangrijk dat ook de gemeenschappen een sociaal beleid voeren dat sociale bescherming biedt en kiest voor solidariteit. Overheidsmiddelen moeten, zeker in budgettair moeilijke tijden, prioritair worden ingezet voor een betere bescherming van de zwaksten in de samenleving. De armoededoelstellingen uit het Pact 2020 zijn gedragen door de regering, de sociale partners en het middenveld. De realisatie hiervan moet een wezenlijke doelstelling zijn voor de sociale bescherming. Het aantal mensen zonder wettig verblijf in België is aanzienlijk. Deze mensen zijn het meest kwetsbaar. Zij leven veelal in erbarmelijke omstandigheden, verstoken van de meest elementaire rechten. 'Ieders stem telt' pleit voor de organisatie van **een minimale sociale bescherming** voor mensen zonder wettig verblijf.

We vragen:

- **Toezicht** van de regionale en federale overheid op een **correcte toepassing van de wetgeving op dringende medische hulp** en **garanties voor de onderwijskansen** van kinderen van mensen zonder wettig verblijf.
- Een **uitbreiding van de bescherming** van deze mensen tegen misbruik op **de woon- en arbeidsmarkt**.
- Een **persoonlijke ondersteuning in het bepalen van hun toekomstoriëntering**. Het bieden van vormingskansen kan een wezenlijk verschil voor de toekomst betekenen. Nederlandse lessen zijn essentieel voor wie hier blijft, een breder vormingsaanbod kan kansen bieden bij een (vrijwillige) terugkeer.

GEZONDHEID

De gezondheidsongelijkheid neemt toe in ons land. Die ongelijkheid heeft niet te maken met natuurlijke of biologische aanleg van mensen, maar wordt veroorzaakt of in stand gehouden door maatschappelijke processen zoals armoede en sociale uitsluiting. Mensen in armoede lopen hogere mentale en fysieke gezondheidsrisico's door onder meer slechte huisvesting en slechte voeding. Door een slechtere gezondheid is het onmogelijk een toereikend inkomen te verwerven en kan men de hoge(re) medische uitgaven niet dragen.

Daarnaast dreigen mensen die in maatschappelijke kwetsbare omstandigheden leven door de vermaatschappelijking van de zorg nog meer uit de boot te vallen wanneer deze wordt ingegeven door een blinde besparingsdrift. Niet iedereen kan een beroep doen op zijn buurt en lokale gemeenschap. Wil de vermaatschappelijking van de zorg zinvol zijn en geen algemene kwaliteitsvermindering van de gezondheidszorg met zich meebrengen, zal de overheid moeten investeren in de zorg.

Ook het huidige preventiebeleid speelt te weinig in op de noden van mensen in armoede en houdt te weinig rekening met de drempels die zij ondervinden. Sensibiliseren op maat van kansengroepen is bijgevolg essentieel.

Om de gezondheidskloof tussen arm en rijk te dichten pleit 'Ieders stem telt' voor:

- Een **verbreding en verdieping van de forfaitaire geneeskunde**. Forfaitaire geneeskunde slaagt er vandaag in belangrijke mate in om de noodzakelijke toegang tot de eerstelijnsgezondheidszorg voor kansengroepen te realiseren. In de huidige praktijk betekent dit momenteel veelal toegang tot de huisarts, verpleegkundige en kinesist. Forfaitaire geneeskunde moet dan ook in heel België worden aangeboden en andere disciplines met name psycholoog, dieetkundige en beweegcoach moeten worden geïntegreerd.
- De **ondersteuning door de overheid van de vorming van laagdrempelige en multidisciplinaire eerstelijns gezondheidspraktijken** naar het model van de huidige wijkgezondheidscentra. Deze centra bewijzen hun nut in het aanbieden van gezondheidszorg aan kwetsbare groepen in de samenleving.
- De **geautomatiseerde toepassing van de derdebetalersregeling** bij huisartsen en tandartsen. Dankzij de derdebetalersregeling moeten mensen met een laag inkomen enkel de eigen bijdrage betalen en dienen ze niet langer het deel dat de mutualiteit terugbetaalt te moeten voorschieten. Voor wie met een laag inkomen moet rondkomen, verkleint dit het uitstel van zorg of het uitstel van de aanschaf van medicijnen. Om dit recht te garanderen is de automatisering noodzakelijk. Dit naar analogie met de apothekers, waar je afhankelijk van je statuut direct de juiste rekening krijgt. Op termijn kan de derdebetalersregeling verder uitgebreid worden naar andere zorgverstrekkers en doelgroepen.

- **De directe uitvoering van de aangekondigde maximumfactuur voor de thuiszorg.** Omdat ziekte naast medische ook andere kosten veroorzaakt moet deze bovendien inkomensafhankelijk zijn. Daarnaast moet gewerkt worden aan een **algemene solidaire verzekering voor niet-medische** kosten waarbij ook de noodzakelijke materialen, verbanden ... inbegrepen worden.
- **De versterking van de verplichte ziekteverzekering,** onder andere door de betaalbaarheid van de hospitalisatie te verzekeren in de verplichte solidaire ziekteverzekering. Private verzekeringen sluiten altijd de zwakkere en risicovolle groepen uit. De zekerheid op goede zorg mag niet afhangen van je leeftijd of de mogelijkheid om zelf een private verzekering af te sluiten. Er moet verder gewerkt worden aan duidelijke regels voor hospitalisatie, erelonen en supplementen. Daarnaast moet de informatie voor de patiënt en de transparantie van de factuur verbeteren. Een opname in het ziekenhuis mag geen financiële strop zijn.
- **Een toegankelijke en betaalbare geestelijke gezondheidszorg.** Er moet meer geïnvesteerd worden in de centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG) zodat de wachtlijsten weggewerkt kunnen worden. Daarnaast moet psychotherapie ook buiten een CGG kunnen terugbetaald worden door de ziekteverzekering. Want heel wat mensen in armoede hebben last van psychische problemen. De dagelijkse stress van een leven in armoede is een van de oorzaken.
- **De inzet van eerstelijnspsychologen,** bijvoorbeeld in de wijkgezondheidscentra. De drempel naar geestelijke gezondheidszorg is voor iedereen hoog, zeker ook voor maatschappelijk kwetsbare groepen.

Ook in de geestelijke gezondheidszorg moeten mensen steeds meer een beroep doen op hun omgeving. Mensen worden eerder ambulantly dan residentieel opgevangen en geholpen. Wij vragen voldoende **flankerende maatregelen** zodat ook andere diensten en voorzieningen (bv. OCMW, lokaal dienstencentrum, buurtcentrum ...) **leren omgaan met mensen met een langdurige psychische problematiek.** Voor de meest kwetsbare groepen dreigt anders een sterk isolement.

ONDERWIJS ALS HEFBOOM TEGEN SOCIALE UITSLUITING

Een kwaliteitsvol onderwijssysteem moet in staat zijn elk kind zich maximaal te laten ontwikkelen op basis van eigen talenten en interesses. Helaas toont onderzoek aan dat de slaagkansen van leerlingen vooral bepaald worden door hun sociale afkomst en dat het onderwijs, zoals het vandaag georganiseerd is, de sociale ongelijkheid waarmee kinderen de school binnen stappen, bevestigt en versterkt. Volgens de OESO scoort België bijzonder slecht als het gaat om onderwijskansen voor mensen met een andere etnische achtergrond.

Wil een samenleving ervoor zorgen dat kinderen met een lagere sociaal-economische afkomst evenveel kans maken om het diploma van hun voorkeur te behalen, dan moet deze complexe problematiek integraal worden aangepakt.

Daarom pleit 'Ieders stem telt' voor:

➤ **De versterking van de basisschool.**

De kansarmoede-index geeft een duidelijke stijging van geboortes in een kansarm gezin aan. Daarom eisen we een gevoelige verhoging van de omkadering en de middelen van het basisonderwijs om zodoende de preventieve en basisfunctie te versterken.

➤ Een **doorgedreven aanpak van het capaciteitsprobleem** in het onderwijs. Ieder kind heeft recht op een plaats op de schoolbanken. Dit moet mogelijk zijn binnen een redelijke afstand en in kwaliteitsvolle scholen.

➤ Een **transparanter inschrijvingsrecht met gelijklopende inschrijvingsperiodes voor Vlaanderen en Brussel**. De huidige inschrijvingsprocedure leidt nog te vaak tot uitsluiting of discriminatie.

➤ De **uitbouw van autonome CLB's** die elk in hun werkgebied instaan voor de ondersteuning van zowel leerlingen, ouders als scholen op de domeinen leren en studeren, onderwijsloopbaan, psychisch en sociaal functioneren en preventieve gezondheidszorg. Het CLB moet voldoende middelen krijgen om deze kerntaken onafhankelijk uit te voeren.

➤ Scholen die **SES-middelen** krijgen moeten deze **aantoonbaar en doelmatig aanwenden** voor hun GOK-opdracht.

➤ **Een Vlaams GOK-expertisecentrum.**

We pleiten voor een Vlaamse Gemeenschap die het beleid van gelijke kansen in het onderwijs (GOK) opnieuw in handen neemt. Scholen die extra middelen krijgen, hebben een doelmatigere ondersteuning nodig bij het ontwikkelen van hun GOK-beleid op schoolniveau. Daarom vragen we de oprichting van een onafhankelijk, netoverschrijdend Vlaams GOK-expertisecentrum. Dit

expertisecentrum moet zorgen voor de opmaak van de convenanten en de verdeskundiging van de schoolteams in samenwerking met de pedagogische begeleiding en de CLB's bij hun omgang met GOK-leerlingen en hun ouders.

Daarnaast is er nood aan een integraal lokaal flankerend onderwijsbeleid, steunend op een duidelijke visie op maatschappelijke kwetsbaarheid. Hiervoor is beleidsondersteuning nodig. Het expertisecentrum kan ondersteuning bieden bij de ontwikkeling van dit flankerend onderwijsbeleid en de brede schoolwerkingen.

- **De versterking van de leerkrachten** door te investeren in hun opleiding. Leerkrachten hebben nood aan voldoende inzicht in de leefwereld van kinderen en jongeren uit maatschappelijk achtergestelde groepen. 'Ieders stem telt' wil investeringen in de ondersteuning, coaching en permanente vorming van leerkrachten en directies in samenwerking met de pedagogische begeleiding en de CLB's.
- **Het tegengaan van het watervalstelsel** door het organiseren van een gemeenschappelijke sokkel, een latere studiekeuze en de versterking van de algemene vorming in de bovenbouw van het technisch en het beroepsonderwijs. 'Ieders stem telt' pleit voor het werken met modules die leiden tot deelcertificaten en gedocumenteerd kunnen worden met portfolio's. Met de modulering van de derde graad secundair onderwijs en het introduceren van het levensbreed leren dient **de ongekwalificeerde uitstroom te worden tegen gegaan**.
- **De betaalbaarheid van de school.**
'Ieders stem telt' pleit voor een verhoging van de schooltoelages voor de laagste inkomens en een automatische toekenning ervan. De sluipende verhoging van de schoolkosten moet een halt worden toegeroepen. We pleiten voor de invoering van de maximumfactuur in het secundair onderwijs, te beginnen met de eerste graad.
- **Multifunctionele schoolgebouwen.**
Voldoende en kwaliteitsvolle multifunctionele scholen en campussen moeten buiten de lesuren ook kunnen gebruikt worden zowel in het kader van levensbreed leren, als in de buitenschoolse kinderopvang, sport en vrije tijd voor gemeenschapsvorming.

JUSTITIE

We pleiten voor een **toegankelijke justitie en een gelijke, rechtszekere en onafhankelijke rechtsbehandeling voor iedereen**. Vandaag stellen we vast dat deze democratische basisprincipes onder druk komen te staan. De politieke plannen betreffende de kosteloze rechtsbijstand en de regelgeving op het vlak van de gemeentelijk administratieve sancties zijn daar voorbeelden van. 'Ieders stem telt' pleit voor:

8.1. EEN TOEGANKELIJKE EN BRUIKBARE JUSTITIE VOOR IEDEREEN

► **Kosteloze rechtsbijstand**

- De overheid investeert in een **kwaliteitsvolle en toegankelijke kosteloze rechtsbijstand** voor eenieder die zijn rechten wenst te verdedigen en daartoe de financiële middelen ontbeert.
- De overheid voorziet in een aanbod van diensten dat, in verhouding tot de vraag, voldoende groot is en waarvoor de toegangsvoorwaarden in geen geval een beperking mogen inhouden voor zij die juridische hulp nodig hebben.
- We pleiten voor het behoud voor de rechtszoekende van het **recht op de vrije keuze van advocaat** en een waarborg voor deze laatste van een **absolute onafhankelijkheid van de staat** in de verdediging van zijn cliënten.

8.2. GEMEENTELIJK ADMINISTRATIEVE SANCTIES

De GAS-wetgeving werd uitgebreid tijdens de voorbije legislatuur. Wij vragen dat deze wetgeving herbekeken wordt. Het systeem van de GAS-boetes zet de deur wagenwijd open voor willekeur en gaat in tegen fundamentele rechtsprincipes aangezien de gemeenten rechter en partij zijn. Bovendien zijn zij de begunstigden van de boetes. De beroepsmogelijkheden zijn zeer onduidelijk en weinig toegankelijk. Daarom vragen we minimaal:

- **Een duidelijke omschrijving van de term overlast.** In elke gemeente wordt dit anders gedefinieerd. Dit zorgt voor een grote rechtsonzekerheid en een wildgroei van absurde gemeentelijke regels.
- **Toegankelijke en duidelijke beroepsprocedures:** de procedures om beroep aan te tekenen tegen een GAS-boete moeten zeer toegankelijk en duidelijk zijn.
- **Terug optrekken van de leeftijdsgrens tot aan de meerderjarigheid.** Wij vragen dat de leeftijdsgrens voor een GAS-boete minimaal op 18 jaar gelegd wordt. Wie jonger is, verdient bemiddeling of bij zwaardere problemen de tussenkomst van een jeugdrechter. Een boete is niet alleen sociaal niet rechtvaardig, maar zonder de nodige begeleiding, schiet dit ook haar doel voorbij voor de jongeren.

VRIJE TIJD

Ook in de vrije tijd zet de dualisering van de samenleving zich door. Vrije tijd is in belangrijke mate consumptietijd geworden. Bovendien staat een deel van vrije tijd in functie van het verwerven van competenties om zich staande te houden op de arbeidsmarkt, dan wel te proberen er (eventueel op latere termijn) toegang toe te krijgen. Heel wat 'verplichte tijd' dringt binnen in de sfeer van vrije tijd. Zo verliezen jongeren zowel als volwassenen ook in hun vrije tijd een groeiend deel van hun autonomie.

'Ieders stem telt' pleit voor

- Een **vrijtijdsbeleid dat ruimte** geeft. De autonomie en keuzevrijheid van kinderen, jongeren en volwassenen dient te worden gevrijwaard bij de invulling van vrije tijd.
- Een beleid dat het **gebruik van de openbare ruimte aanmoedigt**. Voldoende openbare ruimte waar ontmoeting en informeel sporten mogelijk is, wordt ter beschikking gesteld op maat van verschillende leeftijden. Overleg en dialoog over de inrichting of het gebruik van de openbare ruimte wordt gestimuleerd.
- **Vrijtijdsparticipatie voor iedereen**. Mensen in armoede dienen ongeacht hun woonplaats dezelfde participatiekansen te krijgen. Dit vereist een betere afstemming van Vlaamse en Federale middelen en een duidelijkere afbakening van doelgroep en soort activiteiten binnen de socio-culturele middelen van het OCMW.
- Een **toegankelijk vrijetijdsaanbod** dat specifieke noden en behoeften respecteert en individuele en collectieve kansen biedt. Binnen het georganiseerde aanbod wordt voortdurend gewerkt om drempels te slopen. Een **verbreding van het aanbod** dringt zich op zodat kinderen, jongeren en volwassenen de mogelijkheid hebben zich aan te sluiten bij een groep waar ze zich thuis voelen, zonder dat het bestaan van deze groep in twijfel wordt getrokken of als tijdelijke tussenstap beschouwd wordt.

MOBILITEIT

Vlaanderen is geen toonbeeld van een goed ruimtelijk beleid. Lintbebouwing, versnippering van natuur- en landbouwgebieden, verkeerd ingeplante woon- en bedrijvzones ... zijn in Vlaanderen schering en inslag. Bedrijven, diensten en scholen zijn vaak moeilijk bereikbaar. Ieders stem pleit daarom voor een **goed doordachte ruimtelijke ordening** die onze samenleving in al zijn facetten ten goede komt.

Intussen is er in functie van verkeersveiligheid, leefbare woonkernen en steden én het **garanderen van basismobiliteit voor iedereen**, nood aan een **dens aanbod van openbaar vervoer**.

Veel mensen in armoede op het platteland zijn vervoersarm. Door een beperkte mobiliteit blijven heel wat openbare diensten en maatschappelijke rechten voor hen buiten bereik. Of het nu gaat om het zoeken en vinden van werk, bereiken van dienstverleners, gezondheidszorg en winkels, de toegang tot vrijetijdsbesteding, kinderopvang of het bezoeken van familie: een beperkte mobiliteit en de afhankelijkheid van (openbaar of alternatief) vervoer zorgt voor uitsluiting en isolement. Het nastreven van vervoersautonomie vormt dan ook een belangrijke taak voor de samenleving.

'Ieders stem telt' pleit voor:

- **Een gratis nummer van de belbus.** Basismobiliteit is een recht voor iedereen, ook op het platteland. Het openbaar vervoer, en in het bijzonder de belbus, speelt daarbij een belangrijke rol. Dit nummer moet verder evolueren naar één nummer voor alle openbaar vervoersvragen en inlichtingen. Voorzieningen zoals ziekenhuizen, zorgvoorzieningen, stations, gemeentelijke diensten, industrieterreinen en kmo-zones moeten deel uitmaken van belbustrajecten.
- **Gratis vervoer voor mensen met een omnio-statuut**, ongeacht de leeftijd.
- **Optimalisering van de bereikbaarheid van cruciale haltes in steden en gemeenten in overleg met mensen in armoede en lokale besturen.** Het verbinden van deelgemeenten bijvoorbeeld is daarbij alvast een aandachtspunt. De grenzen van de belbusgebieden moeten flexibel kunnen zijn als dit de verbinding met essentiële diensten mogelijk maakt.
- **Een eenvormig systeem van 'sociale taxi'**, als aanvulling op het openbaar vervoer. Het openbaar vervoer kan niet tegemoetkomen aan alle vervoersbehoeften. Daardoor zijn een aantal courante en vereiste verplaatsingen niet mogelijk. Voor mensen met beperkingen vormen noodzakelijke bestemmingen die binnen een redelijk tijdsbestek niet ontsloten worden door het ontoereikend openbaar vervoer, een permanente bron van vervoersarmoede. Deze 'sociale taxi's' moeten een sociaal tarief hebben dat betaalbaar is voor mensen in armoede, en moeten voldoende flexibel kunnen werken, zowel naar afstand als naar de beschikbare uren. Een systeem van 'sociale taxi' kan uitgebouwd worden op de bestaande Minder Mobielen Centrales, vervoersdiensten van PWA-diensten, lokale dienstencentra of buurt- en nabijheidsdiensten of via andere vormen van sociale tewerkstelling.

Kristel De Vos, beleidsmedewerker sector Samenlevingsopbouw
kristel.de.vos@samenlevingsopbouw.be
T 02 274 19 66 | M 0473 78 35 97

Bert D'hondt, politiek medewerker Welzijnszorg
Bert.dhondt@welzijnszorg.be
T 0498 69 99 83

Robert Crivit, stafmedewerker Uit De Marge
robert.crivit@uitdemarge.be
M 0477 59 42 31

Diederik Janssens, coördinator Welzijnsschakels
Diederik.janssens@welzijnsschakels.be
T 02 548 26 78

Anita Cautaers, FSO vzw – directeur sector CAW
Anita.cautaers@cawfederatie.be
T 0492 73 54 23

Martine Van Geyt, stafmedewerker Steunpunt Algemeen Welzijnswerk / Vlaams straathoekwerk
Martine.vangeyt@steunpunt.be
T 03 340 49 23